

Vår arbetsamma vardag

I ett och ett halvt år har jag bott på Fänrik Ståls gata i Tölö. Det är en utmärkt adress för en litteraturvetare men det är också en adress som ger utsikt över Mannerheimvägen. När vi sitter vid frukostbordet brukar vi titta ut på rusningstrafiken och fråga oss vad det är som alla dessa människor är på väg till. Framförallt funderar jag på den paradox som består i att man å ena sidan så kraftigt uppreklamerar arbetslivet och att arbetslivet å andra sidan ter sig så problematiskt. Rapport efter rapport visar att människor både fysiskt och psykiskt mår bättre efter pensioneringen.

En rapport från *Näringslivets delegation* uppger att åttio procent av alla finländare anser att arbetslivet är dåligt eller uselt. Näringslivets delegation betonar för sin del att arbetslivet är en karusell som snurrar allt snabbare. Varje år försvinner tio procent av jobben och tio procent kommer till. Var fjärde finländare byter jobb varje år. Men det är ingalunda säkert att de som blivit av med sina gamla jobb också är de som får de nya. Och statistiken för jobb-byten handlar om ett statistiskt genomsnitt: många knegar trots allt vidare på samma ställe år efter år, andra kanske byter jobb tio gånger om året. När jag lunchar med Ronja, en av mina gamla studenter som nyligen blev magister, berättar hon med ett snett leende om sin morfar som nyligen sa: "Nu när du blivit färdig ska du väl söka tjänst?"

Precis som hon ler jag, lika tydligt som hon hör jag att *söka tjänst* är ett uttryck för en svunnen tid.

Det var jag och mina generationskamrater som kunde söka tjänst när vi var några och tjugo. Nu heter det inte ens längre tjänst, det heter befattning, och vad man kan räkna med att få som ung akademiker är inte en befattning, det är ett vikariat, ett projekt, en timanställning, en visstidsanställning eller frilansuppdrag.

Snuttjobb.

Prekariatjobb.

I många fall är det också vad man kan räkna med som medelålders eller äldre akademiker.

Lika litet som jag lär Ronja få åka arbetarklass på flyget – åtminstone inte de närmaste åren – men till skillnad från mig måste hon fråga sig hur det blir med hennes pension.

Fast ännu är hon troligen för ung för att fråga.

Ännu är hon *kreativ*.

Kreativ är ett plus-ord, det har förekommit också i kontaktannonsernas värld, sida vid sida med kramgo (vad betyder förövrigt kramgo egentligen? Betyder det möjligen att man är en smula överviktig?) och i kontaktannonsernas värld

vet man vad som gäller. Men framförallt hör det hemma i arbetsplatsannonsernas och management-kulturens värld, det är besläktat med andra plus-ord som självförverkligande och flexibilitet. Jag bläddrar i den amerikanske forskaren **Richard Floridas** bok *The Rise of the Creative Class* som beskriver utvecklingen: "Både på jobbet och på fritiden fyller vi varje sekund med kreativa stimuli och upplevelser och därigenom har vår tidsupplevelse förändrats totalt. De gamla gränserna som talade om för oss när vi skulle göra vissa saker har fullständigt sjunkit i glömska. Vi arbetar när vi borde leka och vi leker när vi borde arbeta. Det här beror på att kreativitet – som i sig är en blandning av arbete och lek – inte går att knäppa på och av." Som synes är detta en utveckling Florida inte tvekar att bejaka, ja, hans ton är närmast jublande. Han ser inte att 'de gamla gränserna som talade om för oss när vi skulle göra vissa saker' kan ha utgjort ett skydd mot utbrändhet.

En som är mer kritisk är sociologen **Arlie Russell Hochschild**. Hon talar om ett liv i vilket människor visserligen har garaget fullt av dyr utrustning för camping, sport och andra fritidsaktiviteter men ingen fritid att använda utrustningen. Men alldeles särskilt talar hon om hur livet blivit mer betungande för kvinnor. Inte nog med att de dubbelarbetar, ofta tvingas de till trippelarbete för planeringen av familjens vardag och logistik med skjutsande av barn till olika fritidsaktiviteter är inte sällan så komplicerad att den utgör ett tredje skift. Hon pekar också på att det paradoxalt nog finns en reell risk att överansträngda kvinnor väljer att arbeta över på jobbet ännu mer än arbetsgivaren förväntar sig: den del av tillvaron de efter långa arbetsdagar ska tillbringa med att röja upp i högar av disk och ta hand om överstimulerade, grälsjuka barn kan nämligen vara så kaotisk att arbetsplatsen ter sig konfliktfri och vilsam i jämförelse.

Och ren, för på arbetsplatsen är det sannolikt andra som städar.

När jag sitter här i fjärde våningen på Fänrik Ståls gata frågar jag mig: Varför talar vi bara om hållbar utveckling när det gäller miljön? Borde vi inte också tala om den hållbara människan?

Merete Mazzarella är författare och professor emerita i nordisk litteratur